

Sygn. akt I UK 438/14

POSTANOWIENIE

Dnia 1 kwietnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Krzysztof Staryk

w sprawie z odwołania [...] Centrum [...] i G. spółce jawnej w B.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
z udziałem zainteresowanych: S. S. i A. G.
o ustalenie podlegania ubezpieczeniu i podstawę wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 1 kwietnia 2015 r.,
skargi kasacyjnej [...] Centrum [...] i G. spółce jawnej w B. od wyroku Sądu
Apelacyjnego w [...]
z dnia 12 czerwca 2014 r., sygn. akt III AUa [...],

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 czerwca 2014 r. Sąd Apelacyjny w [...] – w sprawie z odwołania [...] Centrum [...] i G. spółki jawnej w B. (dalej: „odwołująca się”) przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B. przy udziale zainteresowanych: S. S. i A. G. o ustalenie podlegania ubezpieczeniu i podstawę wymiaru składek – oddalił apelację strony odwołującej się od wyroku Sądu Okręgowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w B. z dnia 11 października 2013 r., oddalającego odwołanie odwołującej się od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. z dnia 22 marca 2013 r., którą stwierdzono, że odwołująca się za okres od marca 2009 r. do stycznia 2010 r. jest płatnikiem składek na ubezpieczenie społeczne oraz ubezpieczenie zdrowotne z tytułu umowy

zlecenia zawartej między S. S. i Agencją Handlową, której właścicielem jest A. G., wykonywanej na rzecz pracodawcy [...] Centrum [...] i G. spółki jawnej w B. oraz ustalono podstawę wymiaru składek na te ubezpieczenia.

Powyższy wyrok Sądu Apelacyjnego odwołująca się zaskarżyła skargą kasacyjną. Skargę oparto na pierwszej podstawie kasacyjnej określonej w art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. i zarzucono naruszenie następujących przepisów prawa materialnego: 1) art. 8 ust. 2a ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z art. 4 ust. 2 lit. a, art. 17 ust. 1, art. 18 ust. 1, art. 18 ust. 1a tej ustawy oraz w związku z art. 3, art. 22 i art. 29 k.p.; 2) art. 18 ust. 1 w związku z art. 18 ust. 1a, art. 4 pkt 9 oraz art. 21 ustawy systemowej w związku z § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe; 3) art. 17 ust. 1 w związku z art. 4 pkt 2 lit. a w związku z art. 8 ust. 2a ustawy systemowej; 4) art. 17 ust. 1 w związku z art. 17 ust. 2 ustawy systemowej; 5) art. 78, art. 80, art. 84, art. 87 oraz art. 87¹ k.p.; 6) art. 85 ust. 1 i ust. 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁴ § 2 k.p.c.) wskazano na przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. W ocenie autora skargi w sprawie występują wymagające rozważenia następujące istotne zagadnienia prawne: 1) czy wyinterpretowanie pojęcia płatnika możliwe jest na podstawie regulacji prawnej (art. 8 ust. 2a ustawy systemowej), która w ogóle nie odnosi się do pojęcia płatnika, z pominięciem zasad techniki prawodawczej; 2) czy płatnikiem w rozumieniu ustawy systemowej (art. 4 pkt 2 lit. 2 i art. 18 ust. 1a) może być podmiot, który z uwagi na brak wężła obligacyjnego nie ma obowiązku wypłaty wynagrodzenia, o którym mowa w art. 22 k.p., przy przyjęciu, że określenie pracodawcy na gruncie ustawy systemowej należy pojmować w znaczeniu, jakie nadaje mu art. 3 k.p. oraz czy wystarczającą cechą autoryzującą stronę podmiotową stosunku pracy jest świadczenie pracy na rzecz danego podmiotu, z pominięciem istnienia zasadniczego obowiązku tego podmiotu (pracodawcy), jakim jest wypłata wynagrodzenia i woli stron co do warunków wykonywania danych świadczeń

uzewnętrznionych w treści umowy o pracę (art. 29 k.p.); 3) czy pojęcie płatnika składek na gruncie ustawy systemowej może być interpretowane z pominięciem definicji przychodu, która to kwalifikuje przychód - jako przychód w rozumieniu ustawy z dnia 26 lipca 1996 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych, osiągniany przez pracowników u pracodawcy z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy, tj. fizycznie przez niego wypłacony (§ 1 powołanego wyżej rozporządzenia, art. 4 pkt 2a, art. 18 ust. 1, art. 18 ust. 1a ustawy systemowej) oraz z pominięciem obowiązków płatnika, określonych w art. 17 ust. 1 i ust. 2 ustawy systemowej; 4) czy zleceniodawca, który zawarł umowę zlecenia z pracownikiem swojego kontrahenta w warunkach art. 8 ust. 2a *in fine* ustawy systemowej, zwolniony jest z wszelkich zobowiązań płatnika wynikających z ustawy systemowej, w tym obowiązków zgłoszeniowych, rejestracyjnych i finansowych (opłacanie składek) w związku z przyjęciem, że płatnikiem składek (a zatem podmiotem, na którym ciążyą wymienione obowiązki) w sytuacji opisanej w art. 8 ust. 2a *in fine* ustawy systemowej jest pracodawca, z którym zleceniobiorca pozostaje w stosunku pracy; 5) czy pracodawca, wykonując nałożony na niego orzeczeniem sądowym obowiązek wynikający z przyjętej wykładni art. 8 ust. 2a ustawy systemowej, nie narusza obowiązku wypłaty wynagrodzenia ustalonego w umowie o pracę (art. 78, art. 80, art. 84 k.p.), w przypadku gdy uwzględni wynagrodzenie z tytułu umowy zlecenia zawartej z podmiotem trzecim w podstawie wymiaru składek, a wysokość należnych składek, w części którą pokrywa ubezpieczony (pracownik), a zatem w części którą pracodawca może potrącić z wynagrodzenia pracownika (tak uchwala Sąd Najwyższego z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09) spowoduje, że kwota netto wynagrodzenia (tzw. do wypłaty) będzie niższa niż ustalona w umowie o pracę z pracownikiem; czy składki z tytułu ubezpieczeń społecznych mogą być rozliczane w trybie potrącenia, z naruszeniem art. 87 i art. 87¹ k.p. Skarżący w obszernym wywodzie zaprezentował poglądy doktryny i własną argumentację kontestującą stanowisko wyrażone przez Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 2 września 2009 r., II UZP 6/09 oraz w wyrokach tego Sądu z dnia 18 października 2011 r., III UK 22/11, z dnia 11 maja 2012 r., I UK 5/12, z dnia 13 lutego 2014 r., I UK 323/13 oraz z dnia 18 marca 2014 r., II UK 449/13.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona przeciwna – organ rentowy wniosła o: wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania; ewentualnie o oddalenie skargi kasacyjnej oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego. W odpowiedzi nie zawarto odrębnego wniosku co do kosztów postępowania w zakresie postępowania określonego w art. 398⁹ k.p.c. tzw. „przedsądu”. Zawarty wniosek o zasądzenie kosztów został połączony jedynie z „ewentualnym” wnioskiem o oddalenie skargi kasacyjnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna strony odwołującej się nie kwalifikuje się do przyjęcia jej do merytorycznego rozpoznania. Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W związku z tym wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym przepisie, a jego uzasadnienie zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy.

Wniesiona w sprawie skarga kasacyjna zawiera wniosek o przyjęcie jej do rozpoznania uzasadniony w ten sposób, że w sprawie występują wymagające rozważenia istotne zagadnienia prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.). Nie można jednak uznać, że strona skarżąca wykazała istnienie przesłanki przyjęcia skargi do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.

W świetle utrwalonego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego przyczyny przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., przedstawienie okoliczności uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne polega na sformułowaniu samego zagadnienia wraz ze wskazaniem konkretnego przepisu prawa, na tle którego to zagadnienie występuje oraz wskazaniu

argumentów prawnych, które prowadzą do rozbieżnych ocen prawnych, w tym także na sformułowaniu własnego stanowiska przez skarżącego. Wywód ten powinien być zbliżony do tego, jaki jest przyjęty przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 k.p.c. (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2006 r., V CSK 75/06, LEX nr 1102817). Analogicznie należy traktować wymogi konstrukcyjne samego zagadnienia prawnego, formułowanego w ramach przesłanki z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., oraz jego związek ze sprawą i skargą kasacyjną, która miałaby zostać rozpoznana przez Sąd Najwyższy. Zagadnienie prawne powinno: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571); 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08, LEX nr 478179); 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07, LEX nr 864002; z dnia 22 listopada 2007 r., I CSK 326/07, LEX nr 560504) i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa i praktyki sądowej. Wymóg ten jest uzasadniony publicznymi celami rozpoznania przez Sąd Najwyższy skargi kasacyjnej (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 października 2007 r., V CSK 356/07, LEX nr 621243). W sprawie nie występuje istotne zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., jeżeli ocena sformułowanego przez skarżącego problemu jest jednoznaczna (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 grudnia 2007 r., I PK 220/07, LEX nr 864044). Ponadto, nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, jeżeli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii prawnej prezentowanej przez skarżącego, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu

Najwyższego: z 12 grudnia 2008 r., II PK 220/08, LEX nr 523522 oraz z 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka z 2003 r. nr 13, poz. 5).

Kwestiami takimi, jak przedstawione w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie do rozpoznania rozpatrywanej skargi kasacyjnej zajmował się już Sąd Najwyższy i w sprawach analogicznych jak niniejsza między innymi postanowieniami z dnia 13 listopada 2014 r., I UK 350/14 i I UK 370/14 odmówił przyjęcia do rozpoznania skargi kasacyjnej odwołującej się [...] Centrum [...] i G. spółki jawnej w B.. Argumentację przedstawioną w powołanych orzeczeniach Sąd Najwyższy w składzie rozpoznającym niniejszą skargę kasacyjną w pełni podziela. W powołanych postanowieniach Sąd Najwyższy przyjął w szczególności, że sformułowane przez skarżącego zagadnienia były już wielokrotnie i jednolicie rozstrzygane przez Sąd Najwyższy, co wynika choćby z przywołanych przez skarżącego licznych orzeczeń Sądu Najwyższego (taki sam pogląd został wyrażony również w kolejnych wyrokach, np.: z 6 lutego 2014 r., II UK 279/13; z 3 kwietnia 2014 r., II UK 399/13; z 6 maja 2014 r., II UK 442/13; z 23 maja 2014 r., II UK 445/13; z 4 czerwca 2014 r., II UK 447/13; z 4 czerwca 2014 r., II UK 482/13).

Skarżący – w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania – w istocie kwestionuje przyjętą wcześniej przez Sąd Najwyższy wykładnię przepisów odnoszących się do pojęcia pracodawcy i płatnika składek na gruncie uregulowań ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i zmierza do jej zmiany, prezentując w tym zakresie własną argumentację, podważającą – w jego ocenie – trafność dotychczasowej linii orzeczniczej. Taka okoliczność nie uzasadnia jednak przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w sytuacji, gdy wykładnia przepisów, na podstawie których konstruowane są przedstawione zagadnienia prawne, jest utrwalona w orzecznictwie Sądu Najwyższego i nie występują w tym zakresie jakiegolwiek rozbieżności. Podnoszone przez skarżącego kwestie związane z obowiązkami spoczywającymi na płatniku składek oraz łączące się z wątpliwościami formułowanymi na tle powołanych przez niego przepisów Kodeksu pracy, stanowią w istocie abstrakcyjny element argumentacji mającej uzasadniać zmianę stanowiska prezentowanego dotychczas w orzecznictwie Sądu Najwyższego odnośnie do interpretacji pojęcia pracodawcy i płatnika składek na gruncie przepisów ustawy systemowej, wykraczając nie tylko poza przedmiot

sprawy, w której wniesiona została skarga kasacyjna, ale również poza stan faktyczny stanowiący podstawę zaskarżonego nią rozstrzygnięcia.

Przedstawione przez skarżącego wątpliwości zostały rozstrzygnięte przez Sąd Najwyższy we wcześniejszym orzecznictwie. Sformułowane problemy, nazwane „zagadnieniami prawnymi”, nie spełniają wymienionych wyżej kryteriów, były bowiem wielokrotnie i jednolicie rozstrzygane przez Sąd Najwyższy, w tym również w orzecznictwie powołanym przez skarżącego w skardze kasacyjnej.

Wykładnia art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych została dokonana w uchwale Sądu Najwyższego z 2 września 2009 r., II UZP 6/09 (OSNP 2010 nr 3-4, poz. 46). Stwierdzono w niej, że przepis ten obejmuje (także) sytuację wykonywania pracy na podstawie jednej z umów w nim wymienionych przez osobę, która umowę taką zawarła z osobą trzecią, jednakże w jej ramach wykonuje pracę na rzecz pracodawcy, z którym pozostaje w stosunku pracy. Przesłanką decydującą o uznaniu takiej osoby za pracownika w rozumieniu ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych jest to, że – będąc pracownikiem związanym stosunkiem pracy z danym pracodawcą – jednocześnie świadczy na jego rzecz pracę w ramach umowy cywilnoprawnej zawartej z nim lub inną osobą. W konsekwencji, nawet gdy osoba ta (pracownik) zawarła umowę o dzieło z osobą trzecią, to pracę w jej ramach wykonuje faktycznie dla swojego pracodawcy (który uzyskuje rezultaty tej pracy). W uchwale tej zwrócono też uwagę, że art. 8 ust. 2a ustawy systemowej dotyczy z reguły takiej pracy wykonywanej na podstawie umowy cywilnoprawnej na rzecz pracodawcy, która mogłaby być świadczona przez jej wykonawcę w ramach stosunku pracy z tym pracodawcą, z tym że musiałby on wówczas przestrzegać przepisów o czasie pracy, dodatkowym wynagradzaniu godzin nadliczbowych, powierzeniu pracownikowi do wykonywania pracy innej niż umówiona (art. 42 § 4 k.p.) oraz innych ograniczeń, czy obciążeń wynikających z przepisów prawa pracy.

W przywołanej wyżej uchwale Sądu Najwyższego z 2 września 2009 r., II UZP 6/09, rozstrzygnięto przedstawione we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej pytania o to, który z podmiotów – pracodawca czy strona umowy cywilnej (osoba trzecia) – jest płatnikiem składek w opisanej konfiguracji podmiotowej. Przymiot płatnika składek przypisano pracodawcy, którego pracownik wykonuje właśnie na rzecz swojego pracodawcy pracę w ramach umowy o dzieło zawartej przez

pracodawcę z osobą trzecią. Oba te poglądy zaaprobowane zostały w późniejszych wyrokach Sądu Najwyższego (por. m.in. wyroki: z 14 stycznia 2010 r., I UK 252/09, LEX nr 577824; z 22 lutego 2010 r., I UK 259/09, LEX nr 585727 oraz z 18 października 2011 r., III UK 22/11, OSNP 2012 nr 21-22, poz. 266).

W wyroku z 14 stycznia 2010 r., I UK 252/09, Sąd Najwyższy stwierdził dodatkowo, że przedstawiona wykładnia art. 8 ust. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych pozostaje aktualna także w stosunku do pracowników wykonujących taką pracę na podstawie umowy zlecenia. W wyroku z 18 października 2011 r., III UK 22/11, Sąd Najwyższy przyjął, że pracodawca (w rozumieniu art. 3 k.p.) jest z mocy art. 4 pkt 2 lit. a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych płatnikiem składek pracowników pozostających z nim w stosunku pracy i jednocześnie wykonujących na jego rzecz pracę w ramach umów cywilnoprawnych zawartych z osobą trzecią (art. 8 ust. 2a tej ustawy). Dla celów ubezpieczeń społecznych zarówno wykonywanie pracy na podstawie umów cywilnoprawnych zawartych z pracodawcą, jak i zawartych wprawdzie z osobą trzecią, ale gdy praca wykonywana jest na rzecz pracodawcy, jest traktowane tak jak świadczenie pracy w ramach klasycznego stosunku pracy łączącego jedynie pracownika z pracodawcą (wyrok z 6 lutego 2014 r., II UK 279/13, LEX nr 1436176).

Skarżący nie przedstawił argumentów jurydycznych przemawiających za ewentualną zmianą dotychczasowej linii orzeczniczej.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c.